

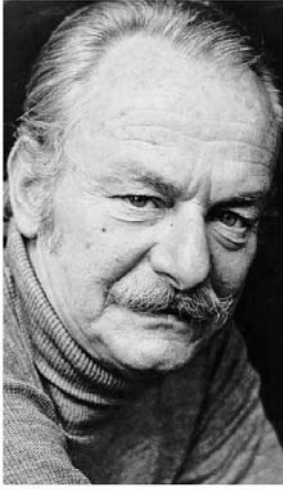
Şairaneyi yıkan DEVİRİM *Garip*

SEYYİT NEZİR

seyyitnezir@yahoo.com

Garip şiiri, şairaneliği yıkmak üzere, şiir oltasını en saf, en dipteki duygulara atar, şiire çocuksu bir eda getirmek üzere yepyeni ve yalın bir anlatıma yönelir

Garip akımının en önemli temsilcilerinden biri de Melih Cevdet Anday'dır.

ORHAN VELİ, Varlık Dergisi'ndeki yazı ve şiirleriyle, şiiri geleneksel çerçevesinden taşıyıp çok farklı bir evreye, modern şiirde anlam ve biçimin kalıplardan kurtarıldığı aşamaya götürme niyetlerini belli ettiğinde, gelen tepkiler, son derece şaşırıcı, "garip" bir işe giriştiği yönündedir. Oysa amaçları zaten oydu: Okuru şaşırtmak ve geleneksel tarzın ötesinde yeni bir şiir anlayışıyla buluşturmak... Bu nedenle, başardıkları işin adını "Garip" koymakta hiçbir sakınca görmez.

TERSTEN ANLATMAK

Orhan Veli, yazılarını bütünlüştürüp tek bir metin olarak yayımladığı "Garip" adlı yapıta kendi

ilk şiirlerinin yanı sıra Melih Cevdet Anday ve **Oktay Rifat**'ın da ilk örneklerini alır. Melih Cevdet'ten şu şiir önemli bir örnektir (Varlık, S: 104): "Bir kere ben / Çok uzun bir tren yolculuğunda / Evimdeki yatağımı düşünüp / Uyuyamamıştım. / Bu gece neden uyuyamıyorum. / Evimdeki yatağımıda?"

Oktay Rifat'ın "Karacaahmet" şiiri ölümü sıradan bir yolculuk görür (Varlık, S: 103): "Akşamları parka çıkmaktı / En büyük eğlencesi. / Şair **Orhan Veli**'yi, / Melih Cevdet'i severdi hayatında. / Ağaçlardan kavağı severdi. / Yıldızları da severdi. / Ve en rahat, anasının serdiği / yatağa uyurdu / Şimdi burada yatıyor."

"Garip: **Şiir** Hakkında Dü-

şünceler ve Melih Cevdet, **Oktay Rifat**, **Orhan Veli**'den Seçilmiş **Şiirler**" kitabında, yöneldikleri yeni üstüne başlıca ilkeleri vurgular (**YKY**'de yeni basımı: Temmuz 2014; I. basım: Resimli Ay Mtb, 1941).

Orhan Veli okurun dikkatini şu noktalara çekiyordu: "**Şiir** vezin ve kafiyenin baskısından kurtulmalıdır (s. 11-12); söz sanatlarının egemenliğinden çıkmalıdır (s. 13). Kalıplaşmış hayal ve söyleyişleri (mazmun) terk etmelidir. Sanatların birbirini içermesine uzak durmalı; "**şiiri şiir**, resmi resim, müziği müzik olarak kabul etmelidir" (s. 15). **Şiir**: dinin, feodal zümrenin ve günümüzde burjuvazinin, yani müreffeh sınıfların malı olmaktan çıkarılıp halkın zevkini işleyen bir sanata dönüştürülmelidir (s. 13-14)."

Deyim yerindeyse Garip Manifestosu'nun vurgusu, en sonunda, **şairanelikte** toplanır ve şöyle biter: **Şiirde şairanelikten** kaçınmalıdır; "eskiye ait olan her şeyin, her şeyden evvel de **şairanenin** aleyhinde bulunmak lazımdır" (s. 22-23).

NÂZİM'İN TUTUMU

Gerçek'te Nâzim, serbest nazım devrimiyle, **şiirinde** kafiyeyi çöpe atmadan bu yönelimleri somutlaştırmıştı. Garip: **şairaneliği** yıkmak üzere, **şiir** oltasını en saf, en dipteki duygulara atar, çocuksu bir edayla yepyeni ve yalın bir anlatıma yönelir. **Orhan Veli**'nin aşırlıklarla önceleri karşı çıkan Nâzim, yıllar sonra **Oktay Rifat**'a yurtdışından yazdığı bir mektupta, "onun **şiirlerini** hep bavalunda taşıdığını" belirtir (Broy, Haziran 1986, S:8).

KAVGAMIZ VE GARİP

Kimileri, Garip'in doğrudan siyasal temalara yönelmediği savına dayalı yetmiş yıllık eleştiriyi her fırsatta gevçiliyor. Oysa Tereyağı **şiirinde Orhan Veli**'nin **şiire** yansıttığı çocuksu saflıkla gerçekleştirdiği fiske, Avrupa'ya baştan aşağı kana bulayan Hitler'in propagandalarını altüst edecek güçtedir: "Hitler amca! / Bir gün bize de buyur. / Käkülünle bıyıklarım / Anneme göstereyim. / Karşılık olarak ben de sana / Mutfaktaki dolaptan asırıp / Tereyağı veririm. / Askerlerine yedirirsin."

Hele "Karanfil" **şiirindeki** ironik sadme, başta Ahmet Haşim ve çömezleri olmak üzere, anlamı hiçe sayanlara yönelik etkili bir polemik oluşturmakla kalmıyor, savaş karşıtlığına da apaçık sergiliyor: "Hakkınız var güzel değildir ihtimal / Mübalağa sanatı kadar / Varşova'da ölmesi on bin kişinin / Ve benzememesi / Bir motörlü kıtanın bir karanfile / 'Yarin dudağından getirilmiş' "

Bugün 1 Eylül Dünya Barış Günü. Hitler'in insanlığa açtığı savaş 50 milyon insana mal oldu. Savaşların Ortadoğu'yu kasıp kavurduğu şu günlerde **Orhan Veli**'nin **şiirini** her gördüğümüzle paylaşalım: "Harbe giden sarı saçlı çocuk! / Gene böyle güzel dön; / Dudaklarında deniz kokusu, / Kirpiklerinde tuz; / Harbe giden sarı saçlı çocuk!"

Son söz: **Şiir**, Nâzim'la başlayan, İkinci Yeni'yle süren modernleşme atılımına kitlesel onayı onlarla aldı.